

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Peru: situationen per den 31 december 2017

I. SAMMANFATTNING

Efter den interna väpnade konflikten 1980–2000, som krävde omkring 70 000 människors liv, har demokratin återupprättats, ett aktivt civilsamhälle utvecklats och respekten för de mänskliga rättigheterna stärkts. Det peruanska rättsväsendets oberoende ifrågasätts dock ofta och allmänhetens förtroende för de juridiska institutionerna är lågt. Majoriteten av de 15 000 människor som försvann under konflikten har därtill ännu inte återfunnits.

Peru har ratificerat de flesta centrala internationella konventioner för mänskliga rättigheter och håller en hög profil i multilaterala sammanhang. I december 2017 antogs en nationell plan för mänskliga rättigheter 2018–2021. Peru samarbetar väl med FN och andra relevanta organ samt har accepterat de flesta av de rekommendationer som framkommit i FN:s allmänna ländergranskningsmekanism *Universal Periodic Review*, senast i november 2017. Peru valdes in i FN:s råd för mänskliga rättigheter för perioden 2018–2020 och sitter som icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd 2018–2019.

Det senaste decenniet har landet varit en av regionens snabbast växande ekonomier. Utvecklingen har lett till att fattigdomen reducerats och medborgarnas tillgång till hälso- och sjukvård samt utbildning förbättrats. Trots dessa framsteg finns fortfarande stora socioekonomiska klyftor mellan olika grupper i samhället.

Korruptionen är ett av de största hoten mot efterlevandet av rättsstatens principer i Peru. Det politiska systemet bedöms vara präglad av korruption, framförallt på lokal och regional nivå.

Konflikter kopplade till framför allt utvinningsindustrin och större infrastrukturprojekt bryter ofta ut och kan ibland bli våldsamma. Narkotikasmuggling, människosmuggling, samt illegal gruv- och skogsdrift bedrivs i vissa områden av Peru där staten saknar resurser att kontrollera att lagstiftningen efterlevs.

Att öka jämställdheten i samhället är en av landets utmaningar för en hållbar utveckling. Könrelaterat våld är vanligt förekommande över hela landet. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) är Peru ett av de länder i Latinamerika som har högst mödradödlighet. Abort är olagligt med undantag vid fara för moderns liv.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Det peruanska rättsväsendets oberoende ifrågasätts ofta och allmänhetens förtroende för institutionerna är lågt. Enligt en enkät utförd av det peruanska opinionsinstitutet *Datum Internacional* uppgav 79 procent av peruanerna att de saknar förtroende för det peruanska rättsväsendet. Rättsväsendet, polisen och det nationella parlamentet (kongressen) uppfattas som de mest korrupta institutionerna i landet. Peru rankas på plats 96 av 180 länder i *Transparency Internationals* index över upplevd korruption. I *World Justice Projects* rättsstatsindex hamnar Peru på plats 60 av 113.

Defensoría del Pueblo, det offentliga ombudsmannaämbetet, åtnjuter stor prestige och brett stöd. Ombudsmannen kan både ta emot klagomål från individer och vidta mer förebyggande åtgärder, exempelvis genomföra informationskampanjer, initiera lagstiftning och utöva tillsyn över den offentliga förvaltningen. Den offentliga förvaltningen har i sin tur skyldighet att samarbeta med ombudsmannen.

Korruptionen är ett av de största hoten mot efterlevandet av rättsstatens principer i Peru. Det politiska systemet präglas av korruption, framförallt på lokal och regional nivå. Den peruanska statens svaga institutioner och närvaro i stora delar av landet, utanför de större städerna, kan ge utrymme åt lokala politikernas godtycke, brottslig ekonomisk aktivitet som narkotika- och människohandel samt illegal gruvdrift och avskogning. Detta drabbar särskilt utsatta befolkningsgrupper som kvinnor, urfolk och fattiga. Ett steg fram är att kongressen under 2017 antog lagstiftning som avskaffade preskriptionstiden för korruptionsbrott.

Rättsväsendet uppfattas allmänt som byråkratiskt och ineffektivt. Domstolarnas kapacitet är låg i jämförelse med antal fall, vilket medför att rättsprocesser kan pågå i många år. Domare utses av kongressen efter omröstning med två tredjedelars majoritet. Enbart 58 procent av domare i det peruanska rättsväsendet uppges ha fast tjänst, övriga är deltidsanställda eller tillfälliga ersättare. Problemet beror till stor del på resursbrist och riskerar att reducera domstolarnas oberoende. Kongressen inledde under 2017 en process mot konstitutionsdomstolen för att avsätta och suspendera ett antal av dess domare, vilket riskerar försvaga domstolens självständighet.

Rättssäkerhet

Peruansk lagstiftning garanterar rätten till offentligt försvar, vilket också respekteras i praktiken. Överklaganden är möjliga. Enskilda individers möjlighet att hävda sin rätt, anmäla övergrepp och få dem prövade i en oberoende och opartisk domstol varierar emellertid beroende på socioekonomiska faktorer såsom klass, etnicitet, kultur, kön, hemvist och språk.

Samtliga medborgare har även laglig rätt till en rättegång på sitt eget språk, men för de icke-spansktalande urfolken i högländerna och Amazonas är tillgången till tolk begränsad i praktiken.

Militär personal som anklagats för kränkningar av de mänskliga rättigheterna har haft lättare att få tillgång till juridiskt stöd än offren. Utredningar av övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna begångna under den interna väpnade konflikten på 1980- och 90-talen är och har länge varit långdragna och ineffektiva, samt saknar program för vittnesskydd.

Peru har en långtgående antiterrorismlagstiftning, som möjliggör för regeringen att förklara undantagstillstånd i delar av landet och låta militären genomföra ordningsmaktens uppgifter samt suspendera vissa civila fri- och rättigheter, exempelvis kravet på en häktningsorder utfärdad av domstol).

Långa häktningstider utgör ett problem i Peru. På grund av rättssystemets ineffektivitet måste många vänta flera år på rättegång och enbart 59 procent av de intagna på landets fängelser har fått sina domar fastslagna.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Under 1980- och 90-talens interna väpnade konflikt begicks övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna av såväl väpnade grupper som av armén och säkerhetstjänsten. Konflikten ledde till över 70 000 peruaners död eller försvinnande, de flesta civila från bergstrakter i Anderna. Konflikten har lämnat djupa sår i det peruanska samhället, som än idag präglas av de övergrepp som begicks. Detta gäller inte minst i de värst drabbade områdena och i familjerna till de omkring 15 000 människor som försvann under konflikten – majoriteten av dessa har ännu inte återfunnits.

Många av medlemmarna från de väpnade grupperna (framför allt *Sender Luminös*) har dömts till långa fängelsestraff. Fortfarande pågår ett stort antal rättsprocesser om övergrepp och kränkningar som begicks under den interna väpnade konflikten.

År 2009 dömdes före detta presidenten Alberto Fujimori till 25 års fängelse för brott mot de mänskliga rättigheterna, vilket sågs som en stor framgång för offren och deras familjer. I augusti 2017 dömdes sju före detta militärer i den peruanska armén i ett fall kallat *Los Cabitos* till 23-åriga fängelsestraff för brott mot de mänskliga rättigheterna. I december 2017 benådades Fujimori av den dåvarande presidenten Kuczynski, med hänvisning till hälsoskäl. Benådningen orsakade omfattande protester runt om i landet. I slutet av december inledde den interamerikanska domstolen för mänskliga rättigheter en process för att utreda om benådningen stred mot Perus internationella åtaganden.

En sannings- och försoningskommission skapades 2001 och har utfärdat flera rekommendationer som rör kompensation till offren för den interna väpnade konflikten. Ett särskilt nationellt råd (*Consejo de Reparaciones*) har skapats i syfte att upprätta ett nationellt register för konflikten offer. Rådet identifierar offren och utfärdar sedan officiella certifikat, vilka bekräftar att offren har rätt till kompensation.

Hittills har genomförandet av kommissionens specifika rekommendationer vad gäller konkreta och individbaserade kompensationsåtgärder varit begränsat. Under 2017 skapade justitie- och människorättsministeriet en enhet med särskilt ansvar för att implementera en nationell plan för att identifiera de försvunna. I december betalade regeringen cirka 80 miljoner kronor i ekonomisk ersättning till offer för konflikten.

År 2015 öppnade ett minnesmuseum, *Lugar de la Memoria, la Tolerancia y la Inclusión Social* (LUM), till minne av den interna väpnade konflikten. Vissa av de tillfälliga utställningarna i museet har gett upphov till häftiga reaktioner från olika samhällsgrupper om hur historien framställs. Att LUM är så kontroversiellt är också ett tecken på att man har olika syn på vem som bär skuld till konflikten.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Peru är en demokratisk republik med ett flerpartisystem. Allmänna val till presidentposten och den lagstiftande församlingen (kongressen) hålls var femte år och är generellt fria och rättvisa. Efter den interna väpnade konflikten i landet 1980–2000 återupprättades demokratin, och sedan dess har ett aktivt civilsamhälle utvecklats och skyddet av de mänskliga rättigheterna stärkts. Våldsamheter i samband med demokratiska val har varit få.

Den peruanska konstitutionen garanterar maktindelning mellan den exekutiva, lagstiftande och dömande makten, vars institutioner ska vara oberoende och självständiga. I praktiken ifrågasätts dock rättsväsendets oberoende och politiska påtryckningar förekommer.

Det peruanska partisystemet är starkt personcentrerat och flera partier liknar snarare individuella politikernas valplattformar än regelrätta partier. Särskilt lokal och regional politik präglas av en stor mängd disparata, kortlivade partier, ofta centrerade kring en person.

Valmyndigheterna saknar förmåga att säkerställa lag och ordning på lägre nivåer av den offentliga förvaltningen. Finansiering av politiska kampanjer har länkats till korruption, narkotikasmuggling och annan organiserad brottslighet. En knapp tredjedel av kongressens ledamöter är kvinnor och andelen kvinnliga ministrar i de senaste årens regeringar har varit ungefär densamma. Statistiken indikerar en än mer ojämfälld fördelning på regional och lokal nivå.

Det civila samhällets utrymme

Peru har ett aktivt civilsamhälle inom en lång rad sektorer. Ett nationellt samordningsorgan för mänskliga rättigheter (*Coordinadora Nacional de Derechos*

Humanos, CNDDHH) grundades 1985 och koordinerar ett åttiotal enskilda organisationer.

Trots att civilsamhällesorganisationer inte alltid inkluderas i politiska beslutsprocesser har de effektivt påverkat den nationella politiska agendan i frågor som bland annat rör kvinnors, barns och flickors rättigheter, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, urfolks rättigheter, konfliktförebyggande, demokrati och miljö.

Många civilsamhällesorganisationer anser dock att man fortfarande möter motstånd från politiska makthavare, bland annat vad gäller miljöfrågor och urfolks rättigheter. Tidigare regeringar, samt lokala och regionala ledare, har varit angelägna om att tillvarata landets naturresurser. Sedan 2011 finns en lag om att lokalbefolkningen måste konsulteras innan utvinning sker. Inte sällan har konflikter ägt rum i områden där det finns gruv- och skogsnäringssintressen där landrättigheter för urfolk är oklara och miljön skadas av utvinningen.

Nätverket *CIVICUS* anser att situationen för civilsamhällesorganisationer i Peru är ”*obstructed*”, främst på grund av de konflikter som uppstår mellan lokalbefolkning och utvinningsindustrin. Våldsnivån i samband med demonstrationer har minskat på senare år men det kommer regelbundet rapporter om övervåld av polis i samband med demonstrationer och anklagelser om juridisk förföljelse mot personer som organiserat protester mot utvinningsindustrin.

Civilsamhällesorganisationer åtnjuter skattefrihet i Peru, även om regeringen inte erbjuder någon direkt finansiering. Processen för att registrera en organisation för skattefrihet är dock omständlig. I takt med att Peru kommer närmare taket på OECD/DAC-listan för biståndsberättigade länder så växer oron bland civilsamhällesorganisationer att internationellt bistånd till landet ska minska.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Perus konstitution förbjuder moraliskt, psykologiskt eller fysiskt våld, samt tortyr eller annan omänsklig och förnedrande behandling. Tortyr föranleder sedan 1998 stränga straff enligt den peruanska brottsbalken. Fall av tortyr

förekommer dock fortfarande enligt uppgifter från det peruanska ombudsmannaämbetet.

FN:s kommitté mot tortyr har gett den peruanska staten rekommendationer kring bland annat behoven av att reducera antalet förebyggande frihetsberövanden, förbättra förhållandena i häkten, minska polisövervåldet, utfärda färre undantagstillstånd, göra insatser mot våld mot kvinnor och barn, få bukt med straffriheten vid tortyrbrott, samt förbättra det medicinska och psykologiska stödet till tortyroffer.

Den peruanska staten har uppfyllt flera av rekommendationerna, men de flesta områden har i praktiken sett begränsade eller obefintliga framsteg. Kommittén har även rekommenderat att en nationell mekanism för förebyggande av tortyrbrott bör inrättas, i enlighet med det tillhörande protokollet till FN:s tortyrkonvention om förebyggande av tortyr. År 2015 gavs ombudsmannen i uppdrag att etablera en sådan mekanism, men den har allokerats otillräckliga resurser för att kunna verka effektivt.

Förhållandena på landets fängelser är bristfälliga på grund av överbeläggning, dålig infrastruktur, höga våldsnivåer med mera. Dessutom tycks sällan någon åtskillnad göras mellan icke-dömda och dömda intagna.

Höga våldsnivåer och organiserad brottslighet präglar de delar av landet där den statliga närvaron är svag. Människohandel förekommer särskilt i svårtillgängliga områden där narkotikaproduktion och annan organiserad brottslighet är vanlig, inte minst i delar av Amazonas och det svårtillgängliga området mellan floderna Apurimac, Ene och Mantaro (kallat VRAEM). Utsatta befolkningsgrupper som kvinnor, urfolk och personer som lever i fattigdom drabbas oproportionerligt av människohandeln. Prostitution förekommer över hela landet, men är särskilt koncentrerad till de större städerna och inte minst huvudstadsregionen.

Dödsstraff

Den peruanska konstitutionen från 1993 tillåter dödsstraff under perioder av krig och för terroristbrott. Den senaste avrättningen ägde rum år 1979. Frågan om huruvida dödsstraffet bör återinföras också i fredstid väcks emellanåt i den inhemska debatten, särskilt efter perioder av höga våldsnivåer.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Den peruanska grundlagen anger att ingen individ får frihetsberövas utan skriftligt beslut från en domare och det finns inga uppgifter om att godtyckliga frihetsberövanden sker. Den häktade ska ställas inför en domstol inom 24 timmar, med undantag för om vederbörande misstänks för terrorism, narkotikasmuggling eller spioneri då frihetsberövande tillåts i max 15 dagar.

Perus långtgående antiterrorismlagstiftning möjliggör en begränsning av vissa civila fri- och rättigheter, exempelvis kravet på arresteringsorder för frihetsberövande.

Enligt statistik från FN:s ekonomiska kommission för Latinamerika och Karibien (CEPAL) var Peru det åttonde landet i regionen med flest registrerade mord på kvinnor. Enligt inrikesministeriet noterades 100 mord på kvinnor under 2016, vilket motsvarar 2,5 per 100 000 kvinnor.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Peru rankades år 2017 på plats 90 av 180 länder på *Reportrar utan gränsers* pressfrihetsindex, men visar en positiv trend över tid. Den peruanska konstitutionen garanterar yttrande-, press- och informationsfrihet, men förtalslagstiftning används ofta mot journalister och andra aktörer som rapporterar om känsliga frågor, exempelvis korruption, narkotikasmuggling och polisvåld, samt om landrättigheter och utvinningsindustrin. År 2016 mördades en peruansk radiojournalist som tidigare mottagit dödshot efter kritiska uttalanden om lokala makthavare.

Det finns inga restriktioner i användningen av internet eller sociala medier annat än dåligt utbyggd infrastruktur i delar av landet. Drygt 40 procent av befolkningen är regelbundna användare av internet.

Det förekommer kritik mot monopolisering av tryckta medier, som till 78 procent kontrolleras av medieföretaget *El Comercio*. Företaget äger flera av landets största tidningar och tidskrifter, samt är majoritetsägare i en av Perus största tv-kanaler.

År 2012 antogs lagstiftning avseende dokumentation som innehåller känsliga uppgifter om nationell säkerhet eller försvar. Individer som kommer över sådan dokumentation tillåts inte sprida den vidare och brott mot lagen kan

ge upp till 15 års fängelse. Organisationer som arbetar med yttrande-, press- och informationsfrihet har kritiserat lagstiftningen för att vara oförenlig med konstitutionen.

Under 2017 etablerade regeringen en nationell myndighet för transparens och tillgång till offentlig information. Denna ska se till att rätten för individer att begära ut offentlig information från samtliga myndigheter efterlevs och den ska även anmäla de myndigheter som inte samarbetar.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Den peruanska konstitutionen garanterar rätten till fredliga sammankomster. Möten i privata lokaler eller lokaler som är öppna för allmänheten kräver inte föransmälan. De som sammankallas på offentliga platser behöver föransmälas till myndigheterna, men tillstånd kan endast nekas i de fall det finns bevis för fara för allmän säkerhet eller folkhälsan. Protester sker ofta i områden där gruvutvinning förekommer. Inte sällan bemöts dessa protester av polis. Enligt den peruanska konstitutionen har alla även rätt att upprätta och etablera stiftelser och olika former av ideella juridiska organisationer, utan förhandstillstånd och i enlighet med lagen. Det finns inga uppgifter på att denna rätt inskränks i någon större omfattning.

Religions- och övertygelsefrihet

Den peruanska konstitutionen garanterar religion- och övertygelsefrihet. Omkring 75 procent av Perus befolkning definierar sig som katoliker, den fjärde högsta andelen i Latinamerika. Den katolska kyrkan är det enda religiösa samfund som mottar ekonomiskt stöd från den peruanska staten, men lagstiftningen gör i övrigt ingen juridisk skillnad mellan de religioner som utövas i landet. Religiösa samfund åtnjuter skattefrihet samt vissa administrativa och juridiska förmåner.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Arbetslösheten beräknas vara mellan 5,5 och 6 procent. 71 procent av befolkningen deltar på arbetsmarknaden, men en stor andel av dessa figurerar i den informella sektorn och skillnaderna är stora mellan kvinnor och män. Enligt statistik från FN:s utvecklingsprogram (UNDP) har 83 procent av männen sysselsättning, medan motsvarande siffra för kvinnor är 66 procent. Omkring 70 procent av ekonomin utgörs av den informella

sektorn, vilket påverkar statens möjligheter att få in skatteintäkter och de informellt anställdas åtnjutande av sina rättigheter och tillgång till offentligt finansierade tjänster. Problematiken drabbar kvinnor i högre utsträckning, av vilka omkring 75 procent är anställda i den informella sektorn.

Barn under 14 år får enligt lag inte arbeta. Barn mellan 12 och 14 år kan dock med ett särskilt tillstånd tillåtas kombinera sin skolgång med arbete. Flera undersökningar visar dock att omfattande barnarbete, utfört av barn under tolv år, förekommer. Människorättsorganisationer rapporterar om hundratusentals fall, framför allt på landsbygden men även i städerna.

Framsteg inom arbetsmarknadslagstiftningen kan noteras i Peru. Bland annat krävs det numera tio personer för att bilda en fackförening, jämfört med tidigare krav på hundra personer. Arbetsmarknadsministeriet uppskattar att knappt tio procent av arbetskraften, motsvarande 1,4 miljoner, är fackligt organiserade, varav majoriteten i offentlig sektor. Rätten att strejka är föreskriven i lag. Minimilönen är ca 300 USD/mån.

Peru har ratificerat samtliga av Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner och i juni 2017 valdes Peru in i ILO:s styrelse för perioden 2017–2020. Eftersom Peru vill bli medlem i OECD antas reformer på arbetsmarknadsområdet, något som också bidrar till efterlevnaden av FN:s vägledande principer om företagande och mänskliga rättigheter.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Den genomsnittliga livslängden har ökat markant de senaste decennierna, från 66 år 1990 till 75 år 2016. Tillgång finns till högkvalitativ och specialiserad sjukvård, framför allt i huvudstaden, men tillgången varierar stort mellan olika befolkningsgrupper, inte minst beroende på inkomst och på om man bor i storstäderna eller på landsbygden. Trots att en lag från 2007 föreskriver fri och billig allmän sjukvård beräknas miljontals peruaner stå utan sjukvård inom rimliga avstånd, och är i realiteten utlämnade till ideella organisationers välvilja.

Tillgången på sex- och samlevnadsundervisning och preventivmedel är relativt god, men är beroende på var man är bosatt. I Peru har par och individer en lagstadgad rätt att få tillgång till information om preventivmedel och familjeplanering utan diskriminering, tvång eller våld.

Enligt uppgifter från UN Women är en utbildad barnmorska närvarande vid cirka 70 procent av födslarna på landsbygden och vid 96 procent av födslarna i tätorter.

Abort är olagligt med undantag för när det är fara för moderns liv. Peru uppges vara det land i Latinamerika där det görs flest illegala aborter, cirka 1 000 per dag. Barnadödligheten är 15 per 1 000 födslar, en markant sänkning jämfört med 1990 då nivån var 80 per 1 000 födslar. Mödradödligheten har likaså minskat drastiskt, från 251 dödsfall per 100 000 levande födslar 1990 till 68 dödsfall per 100 000 levande födslar 2015, enligt siffror från Världshälsoorganisationen. Fortfarande är dock mödradödligheten högre än genomsnittet för Latinamerika. Enligt den nationella statistikmyndigheten INEI har 14 procent av peruanska kvinnor mellan 15 och 19 år varit gravida.

Rätten till utbildning

Utmaningarna för Peru inom utbildningsområdet är flerdidiga. Framför allt handlar det om att minska analfabetismen, försäkra att barn som börjar skolan också slutför sin skolgång, minska ojämlikheten inom systemet samt säkerställa kvalitet och effektivitet.

Skolgången är obligatorisk i Peru mellan 6 och 17 års ålder. Det bedrivs även förskolor för barn mellan 3 och 5 år. Kvaliteten på undervisningen är mycket varierande; generellt är standarden högre i städerna än på landsbygden, och stora skillnader förekommer mellan de olika inkomstgrupperna vad gäller deltagande i utbildningssystemet. De statliga skolorna, vilka är billiga eller kostnadsfria, tillhandahåller utbildning för 90 procent av eleverna. De privata skolorna kräver höga undervisningsavgifter. Enligt den nationella statistikmyndigheten går över 99 procent av alla barn mellan 6 och 11 år, och 95 procent av alla barn mellan 12 och 16 år, i grundskolan. Därefter går 89 procent av pojkar kvar i skolan, medan motsvarande siffra för flickor är 84 procent. Barn på landsbygden går i snitt endast sju år i skolan.

Analfabetism bland personer över 15 år uppgick enligt INEI till 6 procent år 2016; 3 procent av männen och 9 procent av kvinnorna. Siffran för personer på landsbygden är dock 15 procent. En fjärdedel av kvinnorna på landsbygden är inte läs- eller skrivkunniga. Bland personer över 60 år är det närmare en femtedel som inte är läs- och skrivkunniga.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Mellan 2004–2014 var Peru en av Latinamerikas snabbast växande ekonomier med en tillväxttakt på i genomsnitt 6 procent per år. Utvecklingen har lett till att andelen peruaner som lever i fattigdom har minskat dramatiskt under det senaste decenniet; från 44,5 procent år 2006 till 20,7 procent år 2016. Därtill har medborgarnas tillgång till hälso- och sjukvård samt utbildning förbättrats. Trots dessa framsteg finns fortfarande stora socioekonomiska klyftor mellan olika grupper i samhället.

Peru återfanns 2016 på plats 87 av 188 i UNDP:s index för mänsklig utveckling. Det finns fortfarande stora områden på landsbygden, i bergstrakter och Amazonas, som saknar tillgång till el, vatten och sanitet. I städerna har 87 procent av befolkningen tillgång till rinnande vatten och 84 procent har tillgång till avlopp. På landsbygden är andelen 70 respektive 60 procent.

Majoriteten av befolkningen bor i fristående hus av varierande standard. Drygt sju procent bor i lägenhet. I utkanterna av de större städerna, framförallt i huvudstaden Lima, finns omfattande slumområden som saknar stadsplanering, elförsörjning och rinnande vatten.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Lagen föreskriver jämställdhet mellan män och kvinnor och könsbaserad diskriminering är förbjuden. Trots det är kvinnor underrepresenterade på höga positioner och ledande befattningar. En knapp tredjedel av kongressens ledamöter är kvinnor och andelen kvinnliga ministrar i de senaste årens regeringar har varit ungefär densamma. Statistiken indikerar ännu mer ojämställdhet på regional och lokal politisk nivå.

Samhället präglas till stor del av konservativa ideal. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för kvinnor, men även hbtq-personer, begränsas med hänvisning till behovet av att skydda så kallade traditionella familjevärderingar. Omfattande protester har ägt rum som motreaktion på politiska förslag riktade till att öka jämställdhet mellan kvinnor och män och/eller rättigheter för kvinnor, flickor och hbtq-personer.

Våldtäkt är förbjudet enligt lag, inklusive mellan makar, liksom våld i nära relation. De rättsliga påföljderna kan variera från en månad upp till sex års fängelse, och domare och åklagare kan även besluta att den dömda inte får återvända till familjens hem. Lagen möjliggör även för anhöriga eller andra personer som bor i ett hem där våld förekommer att anmäla detta. Vidare ger lagstiftningen vårdpersonal både rätt till och skyldighet att dokumentera skador. Polisutredningar av våld i nära relationer ska ske inom fem dagar och myndigheterna åläggs att ge särskilt skydd till kvinnor och barn.

Könsrelaterade mord på kvinnor (så kallade *feminicidio*) har en särskild brottsrubricering med ett minimistraff på 15 års fängelse för mord på en kvinna som är en nära släkting, maka eller partner till förövaren. Tillämpningen av lagen har dock kritiserats för att vara eftersatt och ineffektiv.

Könsrelaterat våld förkommer i hela landet. Ministeriet för kvinnor och utsatta befolkningsgrupper (MIMP) dokumenterade 38 567 fall av våld mot kvinnor under år 2016, vilket var en ökning med 18 procent från 2015. Antalet mord på kvinnor ökade med 33 procent och antalet mordförsök på kvinnor med 38 procent mellan samma år. Ministeriet rapporterade också att 70 procent av landets kvinnor hade varit med om minst en incident med allvarliga fysiska eller psykiska påföljder. Enligt landets nationella ombudsmannaämbete saknar 40 procent av polisstationerna tillräckligt med resurser för att kunna intervjua kvinnooffer. Därtill har majoriteten av poliser och mottagande civilpersonal på polisstationerna oftast ingen utbildning för att ta hand om och hantera våldsutsatta kvinnor.

Ett nationellt program har införts med särskilda servicecentra med polis, åklagare, juridiska rådgivare och specialiserad vårdpersonal för att hjälpa kvinnor som fallit offer för våld i hemmet. Programmet erbjuder även offren juridisk, psykologisk, social och medicinsk hjälp. Civilsamhällesorganisationer har dock uttryckt oro över bristande kvalitet och tillgång, särskilt på landsbygden. MIMP har även infört en avgiftsfri jourlinje och genomfört en kampanj för att uppmärksamma problemen med och konsekvenserna av våld mot kvinnor i nära relationer.

Under 2016 och 2017 organiserades landsomfattande upprop mot könsrelaterade mord på kvinnor och våld i hemmet under parollen *#NiUnaMenos* (ungefär ”inte en enda till”). Hundratusentals människor – ett

tvärsnitt av befolkningen – demonstrerade i huvudstaden. Liknande demonstrationer genomfördes i ett flertal städer runt om i landet.

Rättsväsendet har skapat en egen jämställdhetskommitté bestående av kvinnor. Kommittén har ansvar för att främja ett jämställdhetsperspektiv inom rättsväsendet. Domstolarna har även 24 regionala enheter med uppgift att fokusera på brottsfall såsom omfattande våld i hemmiljö.

Prostitution är lagligt för kvinnor över 18 år om de registrerar sig hos kommunala myndigheter och uppvisar ett hälsointyg. De allra flesta prostituerade arbetar dock i den informella sektorn där de helt saknar skydd. Minderåriga lockas ofta till prostitution och människohandel förekommer i hela landet. Påföljder för koppleri och köp av sexuella tjänster av minderåriga varierar från fyra till åtta års fängelse, men det saknas tillförlitlig information om såväl antalet rapporterade fall som antal åtalade och dömda.

Enligt statistikmyndigheten INEI saknar mer än dubbelt så många kvinnor som män någon form av inkomst. Av de sex miljoner peruanska kvinnor som är sysselsatta är 75 procent verksamma i den informella sektorn. Godtyckliga uppsägningar av gravida kvinnor är vanligt förekommande, liksom diskriminering på arbetsplatsen. Lagen föreskriver att kvinnor ska få lika lön för lika arbete, men i praktiken betalas kvinnor ofta sämre än män. Enligt INEI tjänar kvinnor i genomsnitt 80 procent av vad män tjänar. Tusentals kvinnor uppges vara föremål för tvångsarbete, främst inom gruvdrift, skogs- och jordbruk, tegelproduktion och hushållsservice.

Barnets rättigheter

Det nationella ombudsmannaämbetet har inrättat särskilda regionala ombudsmän för barn och ungdomar i landet. Dessa bistår bland annat med familjerådgivning och tar emot anmälningar om övergrepp mot barn.

Barnmisshandel är enligt såväl ombudsmannen som civilsamhällesorganisationer ett vanligt förekommande problem. Enligt den nationella enkäten *ENARES* har mer än 70 procent av barn och unga utsatts för våld. Barn, inte minst flickor, drabbas även av sexuella övergrepp. Problemet är särskilt stort på landsbygden och ofta i nära anslutning till områden med gruvnäring inom den informella sektorn. Enligt bedömare är mörkertalet av fall stort.

Barnprostitution och människohandel med barn förekommer trots att detta är förbjudet enligt lag och belagt med fem till tolv års fängelse.

Våldtäkt av minderårig yngre än den sexuella myndighetsåldern 14 år ger minst 25 års fängelse. Lagen förbjuder barnpornografi, och straffet för inblandning i barnpornografi är böter och/eller fyra till tolv års fängelse. Lagen förbjuder även vuxna att använda bedrägeri, maktmissbruk eller barns utsatthet för att ha sex med någon under 18 år.

Barnarbete är ett utbrett problem, särskilt i den informella sektorn. Enligt INEI fanns 1,65 miljoner barn i exploaterande arbetsförhållanden år 2014.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Av den totala befolkningen i Peru beräknas cirka 45 procent tillhöra något av landets urfolk. Flertalet peruaner talar spanska, men även quechua och aymara är officiella språk. Det finns omkring 120 olika minoritetsspråk.

Konstitutionen föreskriver jämlikhet mellan alla medborgare och förbjuder diskriminering på grund av etnicitet, ursprung eller språk. Enligt den nationella samordnaren för mänskliga rättigheter förekommer likväl diskriminering av urfolk, som är starkt överrepresenterade bland de personer som lever i fattigdom. Samordnaren menar att staten, bland annat genom bristfällig lagstiftning, brister när det gäller att förebygga såväl miljöförstöring i urfolks områden som brott mot dem.

En lag om samråd antogs 2011 i syfte att integrera urfolken i beslutsfattandet i frågor om nyttjandet av mark inom deras territorium. I praktiken behöver dock inte staten ta hänsyn till urfolkens önskemål.

Hbtq-personers åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Diskriminering är förbjuden i grundlagen, men trots detta bemöts hbtq-personer i praktiken ofta nedsättande och diskriminerande. Samkönade äktenskap är inte tillåtna. Inga lagar erkänner eller skyddar explicit könsidentiteten hos transpersoner, och könstillhörighet kan inte korrigeras i folkbokföringen vid utfärdande av ID-kort. Den nuvarande regeringens försök att i fyra olika lagändringsförslag stärka lagstiftningen om skydd mot diskriminering på grund av könsidentitet och sexuell läggning har motarbetats i kongressen av oppositionens majoritet.

Civilsamhällesorganisationer konstaterar att hot och diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet är vanligt förekommande, kulturellt sanktionerade och underrapporterade på grund av rädsla för våld eller ökad diskriminering. År 2016 blev den nationella ombudsmannens kansli den första offentliga institutionen i landet att utfärda en rapport som fokuserade på hbtq och mänskliga rättigheter. Den fastslog att 95 procent av landets hbtq-personer hade upplevt någon typ av våld eller diskriminering.

Organisationen *Movimiento Homosexual de Lima* registrerar årligen cirka 500 fall av våld mot hbtq-personer. Fall av diskriminering förekommer bland annat på arbetsmarknaden, inom utbildningssystemet samt i hälsovården. Inte minst drabbas personer med hiv eller aids av omfattande diskriminering och trakasserier.

Utbildningsministeriet lade 2016 fram ett förslag på en ny läroplan med skrivningar om vikten av jämställdhet och att i skolan belysa och motverka diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Detta rev upp en proteststorm och ett nätverk av politiska motståndare, kyrkoföreträdare och föräldrar, enades under parollen *Con mis hijos no te metas* (ungefär ”rör inte mina barn”). Rörelsen lyckades få utbildningsministeriet att dra tillbaka den nya läroplanen med hänvisning till att den inte var förenlig med den peruanska konstitutionen och i strid med så kallade traditionella familjevärderingar. Två utbildningsministrar tvingades också avgå.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Regeringen antog 2002 en flyktinglagstiftning (*Ley del Refugiado*) som bland annat inbegriper en bred definition av ”flykting” i enlighet med 1984 års Cartagenadeklaration. Lagen har kompletterats av ett antal dekret på området. Regeringen har bland annat gett politisk asyl till flera uppmärksammade politiker, däribland ministrar från Bolivia och Venezuela. Peru bidrar till konsolideringen av den södra konen i Sydamerika som en ”regional skyddszon” genom undertecknandet av den så kallade Brasiliendeklarationen och implementeringen av dess handlingsplan (BPA). Asylsökande har tillgång till offentlig utbildning och har rätt att arbeta.

I februari 2017 implementerade regeringen ett program för tillfälligt uppehållstillstånd (TRPP) i syfte att tillåta venezolaner som lagligt kommit in i landet att via en förenklad process ansöka om ettåriga tillfälliga uppehålls- och arbetstillstånd. Från januari 2016 till juni 2017 ökade antalet

asylansökningar med 1 480 procent till totalt 10 361 ansökningar, varav en överväldigande majoritet var venezolaner. Peruanska myndigheter har uppskattat att över 100 000 venezolaner finns i landet.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Peru antog 1999 en särskild lag rörande situationen för personer med funktionsnedsättning. Lagen innehåller bestämmelser med bäring på flera områden, såsom hälso- och sjukvård, utbildning och sport. Ett nationellt råd, *CONADIS*, och en särskild avdelning inom ombudsmannaämbetet för personer med funktionsnedsättning infördes samtidigt. Rådet och dess sekretariat är underställt *Ministerio de la Mujer y Poblaciones Vulnerables*, och ordföranden utses direkt av landets president. Lagen kräver att personer med funktionsnedsättning ska utgöra fem procent av arbetskraften inom offentlig sektor. Samma lag täcker även privata företag med över 50 anställda, i vilka tre procent av arbetskraften ska utgöras av personer med funktionsnedsättning. De företag som lever upp till lagstiftningen får rätt till en särskild skattereduktion. Trots detta visar siffror från arbetsmarknadsministeriet att endast 15 procent av personer med funktionsnedsättning har sysselsättning.

Enligt *Human Rights Watch* registreras mental funktionsnedsättning på ID-korten, vilket innebär problem med att öppna bankkonton. *Human Rights Watch* rapporterar även att tvångsmedicinering förekommer på regionala institutioner.

Diskriminering av barn med funktionsnedsättning inom utbildningssystemet är utbredd. Enligt den senaste folkräkningen fanns ungefär 65 000 personer i åldern 5 till 19 år som lever med någon form av funktionsnedsättning, och endast en tredjedel av dessa fanns registrerade inom skolsystemet på de särskilda utbildningscentra som finns för personer med funktionsnedsättning. Enligt organisationen *Mental Disability Rights International* avsätter regeringen alltför begränsade resurser för tillsyn och utbildning för personer med funktionsnedsättning, vilket innebär att dessa ofta blir ekonomiskt och socialt marginaliserade. Enligt civilsamhällesorganisationer vidtas för få åtgärder för att säkerställa tillgängligheten till offentliga byggnader, även om vissa framsteg har skett när det gäller lagstiftning.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Peru

Såväl bilaterala givare som multilaterala organ, såsom EU, FN, De amerikanska staternas organisation (OAS) och Internationella organisationen för migration (IOM) är aktiva inom området mänskliga rättigheter i Peru. *Amnesty International*, *Human Rights Watch* och andra internationella civilsamhällesorganisationer ger viktigt stöd till de lokala organisationerna.

Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete med Peru upphörde 2010. Samarbetet var huvudsakligen inriktat på att bidra till landets försoningsprocess och stödja den demokratiska utvecklingen. Stödet kanaliserades genom svenska organisationer och deras peruanska motparter samt genom FN-systemet, liksom bilateralt direkt till myndigheter, till exempel *Defensoría del Pueblo* (ombudsmannaämbetet).

Svenskt bistånd i annan form finns delvis kvar i Peru genom det svenska civilsamhället som finns representerat i landet genom *Svalorna Latinamerika*, *Diakonia* och *Rädda Barnen*, samt indirekt genom bidrag till multilaterala organ och *Röda Korset*.

Mänskliga rättigheter är en viktig komponent i EU:s relationer med Peru, och tas regelbundet upp i politiska dialoger, särskilda dialoger om mänskliga rättigheter, utvecklingssamarbetet och inom ramen för frihandelsavtalet.

I november 2017 deltog Peru i en andra *Universal Periodic Review*. Peru mottog bland annat rekommendationer om dödsstraff, våld mot kvinnor, flickor och ungdomar, människohandel, diskriminering av hbtq-personer, barnarbete, skydd av människorättsförsvarare, tvångssteriliseringar samt rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Under 2017 valdes Peru in som icke-permanent medlem i FN:s säkerhetsråd för perioden 2018–2019. Peru leder säkerhetsrådets antiterrorismkommitté, vilket man menar är ett erkännande för landets kamp mot terrorismen på 1980- och 90-talen. Under året valdes Peru även in i FN:s råd för de mänskliga rättigheterna perioden 2018–2020.

VIII. Ratificering av centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1978. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 1980. Det tillhörande protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1979. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 1971.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1982. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2001.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1988. Det tillhörande protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2006.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter ratificerades år 2002. Det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2002. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2016.

Internationella konventionen om skydd för migrantarbetare och deras familjers rättigheter, *International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families (ICRMW)*, ratificerades år 2005.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2008. Det tillhörande protokollet om enskild klagorätt ratificerades år 2008.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* ratificerades år 2012.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* ratificerades år 1964. Det tillhörande protokollet ratificerades år 1983.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2001.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om de mänskliga rättigheterna, *American Convention on Human Rights*, ratificerades år 1978. Det tillhörande protokollet om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificerades år 1995. Det tillhörande protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Inter-amerikanska konventionen om att förebygga och bestraffa tortyr, *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*, ratificerades år 1990.

Intra-amerikanska konventionen om att förebygga, bestraffa och eliminera våld mot kvinnor, *Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and Eradication of Violence against Women*, ratificerades år 1996.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (*IACHR*) jurisdiktion, accepterades år 1981.